

УДК 342.95

DOI <https://doi.org/10.32689/2522-4603.2026.1.2>**Станіслав ГОЦАЛЮК**кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного, фінансового та банківського права
ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»,e-mail: goz_pravo@ukr.net

ORCID: 0000-0002-6776-3307

**НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНІХ ФУНКЦІЙ
У СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ**

В статті досліджено деліктну проблематику щодо нормативно-правового забезпечення державними органами освітніх процесів у сучасній Україні. Наголошується на наявності функціонування тих заходів, що регулюються системою державних органів та забезпечують динамічний розвиток освіти, реалізацію її урізноманітнених освітніх рівнів. Особливої уваги заслуговує висвітлення проблематики особливостей тенденцій практичної реалізації питань, що стосуються забезпечення якісної освіти громадян та гарантування державою нормативно-правових механізмів надання освітніх функцій у сучасній Україні. Варто зазначити, що особлива увага приділяється впровадженню в освітній процес пропозицій, спрямованих на акумуляцію досвіду європейських стандартів, щодо інноваційних багатогранних підходів в системі адміністративно-правового урегулювання освітньої сфери нашої держави. Практичного значення набувають актуальні питання нормативно-правового забезпечення навчання молоді з обмеженими особливими потребами. У сучасному глобалізованому світі актуалізується питання визначення прав людини та її свобод і, безперечно, визначним етапом розвитку нашої правової держави, стало оновлення законодавства положеннями Закону України від 5 вересня 2017 року «Про освіту». Одним із вирішальних кроків в зазначеному напрямку для забезпечення розробки програмного навчання та суттєвих зрушень ситуаційного порядку, виявили себе, як безумовно необхідні положення, визначені наказами МОН України, щодо питань кадрового забезпечення закладів освіти. Водночас, незважаючи на потенційну спрямованість цільового призначення з питань системи низки нормативно-правових актів урегулювання існуючих норм та сукупність послуг і заходів, гарантуючих управління освітнього процесу, варто відзначити практичну відсутність законодавчого акту, передбачаючого деліктне спрямування правових норм в системі ключових питань індивідуальної визначеності законодавчих ініціатив визначеності інноваційних рішень в освітній галузі, їх обумовленості.

Ключові слова: адміністративно-правові засади, інтеграція, інноваційний підхід, законодавчі акти, нормативно-правове забезпечення, освітній процес.

**Stanislav Gotsalyuk. REGULATORY AND LEGAL SUPPORT OF EDUCATIONAL FUNCTIONS
IN MODERN UKRAINE**

The article examines the tort issues related to the regulatory and legal support of educational processes by state bodies in modern Ukraine. It emphasizes the existence of those measures that are regulated by the system of state bodies and ensure the dynamic development of education, its implementation at various educational levels. Special attention deserves the coverage of the issues of the peculiarities of the trends in the practical implementation of issues related to ensuring high-quality education for citizens and guaranteeing by the state of regulatory and legal mechanisms for providing educational functions in modern Ukraine. Special attention is paid to the implementation of proposals aimed at accumulating the experience of European standards in the educational process regarding innovative multi-faceted approaches in the system of administrative and legal regulation of the educational sphere of our state. Actual issues of regulatory and legal support for the education of young people with special needs are gaining practical importance. In the modern globalized world, the issue of defining human rights and freedoms is becoming more relevant, and, undoubtedly, a significant stage in the development of our rule of law state was the updating of legislation with the provisions of the Law of Ukraine of September 5, 2017 "On Education". One of the decisive steps in this direction to ensure the development of programmatic learning and significant changes in the situational order was the absolutely necessary provisions defined by the orders of the Ministry of Education and Science of Ukraine on the issues of staffing of educational institutions. At the same time, despite the potential focus of the target designation on issues of the system of a number of regulatory legal acts regulating existing norms and a set of services and measures guaranteeing the management of the educational process, it is worth noting the practical absence of a legislative act providing for the tort direction of legal norms in the system of key issues of individual certainty of conditionality offered to society and young people receiving education.

Key words: administrative and legal principles, integration, innovative approach, legislative acts, regulatory and legal support, educational process.

Постановка проблеми. З погляду дискусійних питань, характерних для впровадження деліктних правовідносин у сучасний освітній процес, з урахуванням нормативно-правового забезпечення навчання в Україні, дедалі все більш актуальною стає організація регулю-

вання органами державної влади адміністративно-правових засад існуючих форм здобувачів освіти. Такий підхід потребує і оновлення системи норм правових актів у національному законодавстві в програмному розвитку освітньої сфери. Безперечно, зазначені чинники

актуалізують, на сьогодні, на нашу думку, нагальні потреби систематизації та відповідно, вдосконалення деліктних правовідносин у сфері надання освітніх послуг системою існуючих навчальних закладів. У такому контексті логічним розв'язанням проблем новаційного вдосконалення правового регулювання у сфері реалізації освітніх функцій держави, варто вказати на розпорядження КМУ України від 23 лютого 2023 р. «Про схвалення стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки». Такий механізм покликаний на нашу думку, насамперед, забезпечити дієве функціонування невідчужених прав і свобод кожної людини і громадянина України [14].

Зазначені заходи, підкріплені практичним досвідом, цілковито визначені в напрямку цілеспрямованої інтеграції України до європейських і євроатлантичних структур, з урахуванням нагальних освітніх потреб сучасності та реформування освітньої галузі, з погляду запитів національної спільноти.

Внаслідок впроваджуваного плюралізму, забезпеченого системою органів державної влади, програмного розвитку освітньої сфери, спрямованого на вдосконалення якості знань, а відтак і самоідентифікації особистості, створюються гнучкі форми для здобувачів освіти, гарантовані конституційними положеннями, нормативно-правовими актами, що закріплюють та вдосконалюють права учасників освітнього процесу в напрямку входження України до Європейського Союзу. Зазначені реформаційні кроки мають, на нашу думку, забезпечити фундамент удосконалення вимог для отримання позитивного міжнародного досвіду організаційного процесу адміністративно-правового регулювання освітньої сфери. Правові факти підтверджують реалізацію та втілення в освітній процес розпорядження КМУ від 22 лютого 2022 р. №286 «Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки» у контексті передбачуваних життєвизначених та нормативно-правових орієнтирів у сфері надання освітніх послуг в нашій державі [10]. Набутий теоретичний і практичний досвід адміністративно-правового регулювання освітніх функцій має, на нашу думку, бути зорієнтованим на якість освіти, з урахуванням констатуючого фактору її подальшого розвитку. Механізми регулювання нормативно-правового забезпечення якості освіти є перспективним, з погляду новаційних пропозицій, прогресивного оновлення законодавства України.

Метою даної публікації є дослідження механізмів нормативно-правового забезпечення сучасних освітніх функцій в Україні.

Предметом дослідження є аналіз стану імплементації системи державних органів щодо унормування освітнього процесу в Україні, шляхів удосконалення, подальшої реалізації та оптимізації.

Методологія дослідження полягає в застосуванні аналітичного та системних підходів, на яких базується визначення досліджень регулятивних заходів у сфері надання освітніх послуг, системою державних органів та розгляду деяких інтегральних освітніх процесів у світовому масштабі, обумовленість їх практичного застосування у складниках освітньої політики нашої держави. Адміністративно-правове регулювання у сфері надання освітніх послуг забезпечують об'єктивно обумовлену потребу утвердження якості освітніх функцій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження проблематики адміністративно-правового регулювання освітніх функцій системою кодифікованих нормативно-правових актів здійснили у своїх працях Геєць І.В., Шаповал Р.В. Важливими механізмами адміністративно-правових відносин в освітній сфері визначальними стали визначені категорії: «Ефективності реалізації державної політики, залежність від наявності системи відповідного механізму як реальної організаційної сили втілення волі держави» [12, с. 108–116].

Правові питання державного регулювання у сфері освітніх функцій системою державних органів, оптимізації загальноправових засад, адаптації інклюзивної освіти до сучасних стандартів діючого європейського освітнього простору, здійснила Давиденко Г.В. Окремі положення впливу норм адміністративних деліктів на систему суспільних відносин знайшли своє відображення в працях Шопіної І.М. [13].

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблематика нормативно-правового забезпечення освітніх функцій в Україні є, на сьогодні багатоаспектною, обумовленою стратегією визначення чітких дій системи державних органів, що уповноважені врегулювати правовідносини у системі освіти. Характерним явищем розвитку системи управління в освітній галузі стала новаційна складова у сфері надання освітніх послуг, на шляху розвитку суспільних потреб людини і громадянина. Важливим механізмом такого регулювання є удосконалення системи нормативно-правових актів. Фактичний аналіз законодавчого регулювання надання освітніх послуг системою державних органів, обумовлений обов'язковими визначеними нормативно-правовими актами, виконання яких

імplementоване законодавчими положеннями у сферу освіти та суспільно-правового статусу осіб, наділених державно-владними повноваженнями. Необхідність дотримання загальнозатверджених систем державних органів, програмного забезпечення освіти, втілюється в загальнонавчальний процес завдяки Конституції України, Законами «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», а також Указами Президента і Постановами Кабінету Міністрів України. Слід визначити, що, на сьогодні, чинним у сфері вищої освіти є Закон України «Про вищу освіту» (ст. 47). «Освітній процес - це інтелектуальна, творча діяльність у сфері вищої освіти і науки, що проводиться у закладі вищої освіти (науковій установі) через систему науково-методичних і педагогічних заходів та спрямована на передачу, засвоєння, примноження і використання знань, умінь та інших компетентностей осіб, які навчаються, а також на формування гармонійно розвиненої особистості» [5].

Пошук шляхів оптимізації та реформування органами державної влади та місцевого самоврядування освітніх процесів визначає: «...дві великі групи: директивні та нормативні. Групу директивних складають концепції, програми, плани і стратегії, ухвалені на урядовому та президентських рівнях. Вони містять базові положення, що стають основою для нормативних установ і практичної реалізації. Нормативні документи представлені передусім законами, а також численними підзаконними актами уряду і міністерств» [8].

На думку науковця Г.Касьянова, в контексті реформаційних змін, слід зазначити: «в державному секторі сформувалося чотири основних центри, які артикулюють певною мірою виразні програми реформ в освіті. Президент України та його адміністрація, Кабінет Міністрів України, Комітет Верховної Ради України з питань науки та освіти та МОН» [2, с. 39]. У цьому аспекті, належної уваги науково-педагогічної спільноти, заслуговує Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 рр., що передбачає «створення системи забезпечення та постійного поліпшення якості вищої освіти, яка відповідає рекомендаціям і стандартам європейського простору вищої освіти» [10].

У процедурі забезпечення якості вищої освіти на сучасному етапі, значну роль відіграють положення Закону України «Про освіту» від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII, що стосуються механізмів розвитку євроінтеграційних стандартів у системі вищої освіти України та шляхів впровадження позитивного

міжнародного досвіду в національний освітній процес, як його органічну складову [9]. Завдяки такому підходу у регулюванні процесів надання послуг у сфері освіти, на нашу думку, визначаються нові ідеали, новаційні моделі та механізми їх реалізації в напрямку поліпшення якості освіти, виховання, вдосконалення та навичок наукового визначення його складових. Такий ґрунтовний підхід зумовлює кумулятивні зміни в зразках якості освітнього процесу, поступальний характер демократичних складових в системі вищої освіти нашої держави. Наказ Міністерства освіти і науки України від 13.04.2023 р. №426 «Про затвердження Положення про дуальну форму здобуття фахової передвищої та вищої освіти» надає право громадянам України здобувати освіту в різних її формах: інституційний та індивідуальний (дуальний або на виробництві) [6]. На нашу думку, ці сучасні визначальні етапи напрямків розвитку цілеспрямованої вищої освіти, інтегрованої у європейський простір вищої освіти, цілком відповідають нагальним потребам поліпшення якості освіти в Україні. На сьогодні, заслуговують на увагу наукової та педагогічної спільноти напрямки змін у загальноосвітньому процесі. Це знайшло своє втілення у Законі України «Про освіту», як ми вже зазначали, йдеться про різні форми здобуття освіти (ст. 9) [9]. Ці новаційні зміни зумовлюють можливість громадян всебічно розвинути теоретичні і практичні навички з основних галузей сучасного наукового знання. Ключовим принципом законодавчого забезпечення освітньої сфери, на нашу думку, є необхідність удосконалення суспільних відносин, пов'язаних зі складними процесами у реалізації невідчужуваних прав людини і громадянина. Згідно з положеннями чинної Конституції України, державне регулювання в освітній сфері, проводиться нормативно-правовими актами Верховної Ради України та імplementується у суспільне життя органами виконавчої влади. Окремої уваги наукової спільноти заслуговують накази та постанови МОН України, що врегульовують питання, які стосуються рекомендацій державної освітньої політики, вдосконалення адміністративно-правових відносин у сфері отримання освітніх послуг.

У контексті комплексної інтеграції України до європейських структур, окремої уваги заслуговують гендерні питання в системі освіти України. На нашу думку, ці чинники є одними зі складників цілеспрямованого поступального руху українського суспільства до Європейського Союзу. Забезпечуючи

нову концепцію освітньої діяльності, Кабінет Міністрів України, схвалив Стратегію впровадження гендерної рівності в сфері освіти до 2030 року та затвердив операційний план заходів з її реалізації. Політика мейнстрімінгу має бути вирішальною на шляху демократизації українського суспільства та позбавленої дискримінації за статеву ознакою [11]. Аналіз цієї Стратегії засвідчує правове регулювання відносин у освітній сфері, об'єктивно потрібних суспільству. «Інтеграція до європейського співтовариства потребує істотної перебудови усіх соціальних інституцій та процесів на нових, демократичних принципах, вільних від будь-якої форми дискримінації, зокрема за ознакою статі. Такою є політика держав – членів Європейського Союзу, які проголосили одним з основних засобів демократизації суспільства політику гендерного мейнстрімінгу (gender mainstreaming policy) як системну стратегію створення рівних можливостей для жінок і чоловіків, подолання асиметрії забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків та дискримінації за ознакою статі в усіх сферах життєдіяльності суспільства. Саме тому в контексті європейського спрямування розвитку українського суспільства особливої значущості набуває впровадження у сфері освіти принципів забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» [11].

Актуальною, на сьогодні, залишається потреба необхідності удосконалення системою державних органів критеріїв визначення органами місцевого самоврядування дій в напрямку здійснення певних кроків, щодо акредитації вищих та загальних середніх навчальних закладів. Зазначений напрямок аспектів нормативно-правової діяльності України передбачає створення окремого законодавчого рішення, здатного забезпечити стабільні і чіткі правові дії органами місцевого самоврядування.

Висновки. Варто підкреслити, що нормативно-правове забезпечення освітніх функцій в сучасній Україні спрямоване на формування механізмів, здатних регулювати освітню діяльність вищих органів влади в освітній сфері та структурних закладах вищої освіти. За допомогою сукупності правових засобів регулюються якість системи забезпечення сучасної освіти. Сучасна практика інноваційної людської діяльності впливає на необхідність реформування нормативно-правової сфери вищої освіти, адже здійснюючи аналіз умов виживання людства, можна дійти висновку, що інноваційна складова забезпечення якості освіти є пріоритетною в умовах співвідношення якості національної освіти відповідно до європейських освітніх стандартів. Розробка нових форм освіти передбачає неформальну та інформальну освіту, підкріплену практичним досвідом та визнанням законодавством значущості результатів навчання.

Окремої уваги заслуговує розгляд поширеної сьогодні та актуальної в сучасних реаліях життя дистанційної форми здобуття освіти громадянами України. Ці положення нормативно-правових актів містяться у твердженнях Закону України «Про освіту» (ст. 9). В цілому, в дослідницькій літературі проаналізовані проблеми, різною мірою дотичні до адміністративно-правового регулювання забезпечення якісної освіти в Україні. На нашу думку, на сьогодні, перспективним для освітньої сфери, є необхідність змістового закріплення форм і методів освітнього процесу. Аналізуючи сучасні тенденції удосконалення законодавчих напрямків адміністративно-правового регулювання навчальної сфери, постає потреба вирішення обумовленості освітньої автономії вищих закладів та закладів загальної середньої освіти України.

Література:

1. Деревянко Б. В. Адміністративно-правове регулювання надання послуг у сфері освіти : монографія. Донецьк : ПП «Видавничий дім «Кальміус», 2012. 528 с.
2. Касьянов Г. Освітня система України 1990 – 2014 Аналітичний огляд : Благодійний фонд «Інститут розвитку освіти». Київ : ТАКСОН, 2015. С. 39.
3. Кізіль М. А. Нормативно-правові основи реформування управління закладами середньої освіти в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2022. № 5. С. 113–123.
4. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/Laws/show/254k/96-вр> (дата звернення: 15.02.2026).
5. Про вищу освіту Закон України від 1 липня 2014 р. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#n8> (дата звернення: 20.02.2026).
6. Про затвердження Положення про дуальну форму здобуття фахової передвищої та вищої освіти : наказ М-ва освіти і науки України від 13 квітня 2023 р. за № 426. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0929-23#Text> (дата звернення: 17.02.2026).
7. Про затвердження Положення про Міністерство освіти і науки України : Постанова Каб. Міністрів України № 630 від від 16 жовтня 2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/630-2014-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.02.2026).

8. Про затвердження Типового положення про атестацію педагогічних працівників : наказ М-ва освіти і науки України від 09 вересня 2022 р. за № 805. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1649-22#Text> (дата звернення: 19.02.2026).

9. Про освіту : Закон України від 5 вересня 2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#n8> (дата звернення: 20.02.2026).

10. Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки : Розпорядження Каб. Міністрів України № 286 від 23 лютого 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text> (дата звернення: 15.02.2026).

11. Про схвалення Стратегії впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року та затвердження операційного плану заходів на 2022-2024 роки з її реалізації : Розпорядження Каб. Міністрів України № 1163-р від 20 грудня 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1163-2022-%D1%80#Text> (дата звернення: 19.02.2026).

12. Пушкар О. Роль органів державного управління у забезпеченні конституційних прав і свобод громадян у контексті європейських традицій публічного управління. *Наукові перспективи*. 2021. №10 (16). С. 108–116.

13. Шопіна І. М. Адміністративно-правове регулювання управління органами внутрішніх справ України : дис. ... д-ра юрид. Наук : 12.00.07 / Київ, 2012. 514 с.

14. Ishay M. R. *The human rights reader Major political essays speeches and documents from ancient times to the present*. Routledge, 2022. 720 p.

Дата першого надходження статті до видання: 23.02.2026

Дата надходження виправленої версії статті: 20.03.2026

Дата прийняття статті: 27.03.2026

Дата публікації статті: 12.06.2026